

інновацій у професійній підготовці майбутніх вчителів». К., 2011. Вип. 17. С. 40–48. URL : <http://dspace.nuph.edu.ua/handle/123456789/2967>, вільний.

3. Лосева Н. М. Самовдосконалення викладача: навч.-метод. посібн. Донецьк: ДонНУ, 2004. 387 с.

4. Петриченко Л. О. Шляхи професійного самовдосконалення викладачів вищого навчального закладу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 28(81) С. 546–551.

5. Тищенко В. М. Викладач вищої школи: феномен професії: монографія. Л.: Сполом, 2006. – 389 с.

6. Уйсїмбаєва Н. В. Методика особистісного самовдосконалення майбутніх вчителів. *Фізико-математична освіта: науковий журнал*. 2017. Випуск 4(14). С. 113–117.

7. Цветкова Г. Професійно-педагогічне самовдосконалення викладачів ВНЗ: специфіка, структура, етапи. *Рідна школа*. 2012. № 12. С. 33–38.

УДК 378.091.12:005.962.131

ПЕДАГОГІЧНА СКЛАДОВА У КЛАСИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ: ВИКЛИКИ ТА ПРІОРИТЕТИ

О. О. Руденюк

На теперішній час перед Україною постали питання соціально-економічного, політичного й культурного характеру. Важливою проблемою українського суспільства є реформування освіти, так як саме вона спроможна підготувати людину до нових видів діяльності. Важливі й серйозні зміни в сучасному суспільстві, які відбуваються в Україні у зв'язку з євроінтеграцією, неможливі без попередніх реформувальних дій в освітній галузі. Класичні університети являють собою одну з найбільш сталих освітніх систем. Основа їх довголіття полягає в принципах, закладених у розвиткові системи університетської освіти в цілому. Одним із стратегічних завдань модернізації вищої освіти в Україні у контексті вимог єдиного європейського освітнього простору є розвиток освітніх систем, у тому числі педагогічних систем підготовки студентів університетів.

Питанням розвитку педагогічної освіти займаються як вітчизняні, так і іноземні дослідники. Окремі аспекти педагогічної складової в класичному університеті були розглянуті такими науковцями, як О. Є. Антонова, С. С. Вітвицька, О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук.

Наразі у розвинених країнах університети стали відігравати одну з найважливіших ролей у житті суспільства. Університет як вищий навчальний заклад має певні специфічні риси, особливі механізми та форми функціонування. До його основоположних ознак відносяться: високий рівень підготовки майбутніх фахівців, що базується на ґрунтовній методологічній основі; можливість набуття студентами не лише базових, а й фундаментальних знань з різних галузей науки за оптимального поєднання природничих і гуманітарних навчальних дисциплін; здатність до формування і поширення моральних і культурних цінностей; переважання в науковій роботі частки фундаментальних, креативних досліджень [3].

Класичний університет – це багатопрофільний вищий навчальний заклад, який здійснює освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям вищої освіти за ступенями бакалавра, магістра та доктора філософії із широкого спектра природничих, гуманітарних та економічних напрямів науки, проводить фундаментальні та прикладні наукові дослідження, є провідним науково-методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, відповідний рівень кадрового й матеріально-

технічного забезпечення, сприяє поширенню наукових знань та здійснює культурно-просвітницьку діяльність. Кращі класичні університети України (ТОП 10) за 2018 р. представлені в таблиці 1 [4].

Таблиця 1

Кращі класичні університети України

<i>Назва навчального закладу</i>	<i>Місце</i>	<i>ТОП-200</i>
Київський національний університет імені Тараса Шевченка	1	1
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	2	3
Львівський національний університет імені Івана Франка	3	10
Національний університет «Києво-Могилянська академія»	4	12
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	5	14
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова	6	18
Сумський державний університет	7	9
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	8	24
Донецький національний університет імені Василя Стуса	9	27
Ужгородський національний університет	10	35

На класичний університет покладається велика кількість завдань, що пов'язані з розвитком науки. Разом з тим він є академічним закладом, бо повинен якісно підготувати конкурентоспроможних на сучасному ринку праці випускників.

Оскільки кадровий науково-педагогічний склад такого університету поповнюють, як правило, випускники магістратури та аспірантури цього ж вищого навчального закладу, то переважно вони мають непедагогічні спеціальності. Будучи фахівцями в своїй галузі, такі працівники не мають базової педагогічної освіти і відчувають труднощі в якісній реалізації педагогічної складової власної професійної діяльності в університеті. На жаль, аспірантура спрямовується, зазвичай, на формування науковця, а підготовка до здійснення педагогічної діяльності лишається другорядною. Тому доцільним є створення в системі управління вищим навчальним закладом внутрішньої науково-методичної системи розвитку педагогічного професіоналізму його майбутнього викладача.

Передбачається, що підготовку педагогічних працівників будуть здійснювати класичні університети за умови виконання ними вимог галузевих стандартів вищої педагогічної освіти. Класичні університети можуть створювати педагогічні інститути як структурні підрозділи. В університетах здійснюється також підготовка та перепідготовка науково-педагогічних працівників шляхом їх навчання в аспірантурі та докторантурі.

Необхідно відзначити важливість педагогізації професійної освіти, що пояснюється універсальністю педагогічних знань та вмінь і виявляється в їх широкому застосуванні в особистісно-професійній діяльності у сфері будь-якої професії. Це пояснює зростаючу роль педагогіки в підготовці будь-якого фахівця. Знання з педагогіки, що взаємодіють з психологічними знаннями, необхідні сучасному педагогу/фахівцю для безперервної самоосвіти, успішної побудови професійної кар'єри, розвитку творчих здібностей. Вони важливі і для організації щасливого сімейного життя, повноцінного розвитку і виховання дітей.

Саме педагогічна складова розглядається як системоутворювальна в структурі професійної компетентності фахівця вищої школи; як така, що зумовлює ефективність його професійної науково-педагогічної діяльності, успішність його професіогенезу. Розвиток викладацької майстерності здійснюється на базі постійно діючих навчальних майстерень, семінарів, в яких домінують активні методи навчання: інтерактивні лекції, дискусії, круглі столи, тренінги, навчальні екскурсії тощо. Педагогіка як наука та навчальний предмет виконує загальну функцію трансляції культури. Вона має бути включена у навчальні програми вищих навчальних закладів для студентів усіх напрямів підготовки та є складовою гуманітарної, соціально-гуманітарної (у класичних університетах) підготовки майбутніх фахівців як компонент їх цілісної фахової підготовки.

Література

1. Дубасенюк О. А., Антонова О. Є., Вітвицька С. С. Професійно-педагогічна освіта сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку. URL : http://vuzlib.com.ua/articles/book/23861-Profes%D1%96ino-pedagog%D1%96chna_osv%C3%91/6.html
2. Сидорчук Н. Г. Університетська педагогічна освіта в контексті євроінтеграційних процесів. URL : <http://studentam.net.ua/content/view/7539/97/>
3. Федірчик Т. Теоретико-практичні аспекти управління розвитком педагогічного професіоналізму викладача вищої школи в системі діяльності класичного університету. URL : <http://nzp.tnpu.edu.ua/article/download/102680/97718>
4. Інформаційний ресурс «Освіта.ua»: Кращі класичні університети. URL : <http://ru.osvita.ua/vnz/rating/25713/>

УДК 37.091.4

ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

Д. С. Самборська

Михайло Михайлович Коцюбинський (1864–1913) – відомий український письменник, майстер художнього слова, громадський діяч, талановитий педагог. Народився у м. Вінниці в сім'ї дрібного чиновника, закінчив духовне училище в Шаргороді. Михайло Коцюбинський більше відомий як талановитий письменник, ніж як педагог. У психологічних новелах та соціальних повістях він малює картину сучасного йому життя, описує тяжку працю, безрадісне, голодне дитинство в убогих сім'ях, жалюгідність тогочасної школи.

Педагогічну діяльність Михайло Коцюбинський розпочав у 1881 р. як репетитор. Протягом 10 років учителював у містах Станіславчику та Вінниці, у селах Михайлівці, Лопатинцях. В 1891 р. склав екзамен за учительську семінарію. У селах бачив розорення селян, їхню безправність, водночас помічав потяг до знань. Як сільський вчитель Михайло Коцюбинський провадив активну громадську роботу з ліквідації неписьменності серед дорослих, організовував бесіди з селянами. Його педагогічна діяльність відбувалася в умовах переслідувань і гонінь з боку поліції. Ще в перший рік репетиторства 17-річний Михайло Коцюбинський був заарештований і потім увесь час перебував під негласним наглядом.

Письменник бачив соціальні причини культурної відсталості українського народу. Обстоював світську школу, критикував релігію і духівництво: «Попи співають молитви, хвалять господа бога, на їх ризах людська кров». Михайло Коцюбинський засуджував свавілля, насильство і знуцання з людської особистості, неповагу до людської гідності в тогочасних школах. Як педагог він керувався гуманними демократичними традиціями народної системи виховання. У педагогічній роботі реалізовував свої здібності, уміло проводив заняття, використовуючи наочність, у тому числі й власні замальовки, урахував вікові та індивідуальні особливості дітей. Ніжно й терпляче поведився з учнями, знаходив підхід навіть до пустунів. З учнями в нього завжди були довірливі стосунки. Домагався, щоб вони свідомо засвоювали навчальний матеріал, стимулював інтерес до науки, літератури, розучував і ставив з дітьми невеличкі п'єси. Його систематичні спостереження послужили для створення життєвих оповідань, новел, казок про дітей та для дітей.

Внаслідок русифікаторської політики царського уряду Михайло Коцюбинський не міг навчати дітей українською мовою. Але спілкувався завжди українською. Він рішуче